

Jure Apih

Nekaj misli k posvetu o upravljanju

Teza, da je zasebna lastnina tako rekoč po definiciji pogoj za kvalitetno upravljanje v gospodarstvu, nas je prepričevala, da nam prehod iz samoupravnega socializma v neoliberalni kapitalizem že sam po sebi zagotavlja večjo uspešnost gospodarstva.

Žal smo spregledali, da se je narava lastništva v času, ko smo se mi šli kolektivno upravljanje, v svetu spremenila. Namesto klasičnih neposrednih lastnikov, ki so svoja podjetja praviloma sami upravljali in so bili od njihove uspešnosti tudi dolgoročno eksistenčno odvisni, se je, še posebej v preko noči privatiziranih družbenih gospodarstvih uveljavilo, rekel bi, odtujeno lastništvo, kjer je »krvna« vez lastnika z upravljanim podjetjem skoraj popolnoma pretrgana. Finančni kapital, ki v takšni ali drugačni formi ali preobleki danes obvladuje naše gospodarstvo, je po svoji naravi špekulativen, neoseben in skorajda brez moralne ali etične odgovornosti. Zavezan je le permanentnemu povečevanju dobička in še posebej tržne vrednosti obvladovanih družb. Ni velike razlike med skladi tveganega kapitala, globalnimi korporacijami in investitorji. Nadzorni sveti, ki v njihovem imenu upravljajo uprave, imajo plašnice na očeh. Le številke jih zanimajo, ničesar drugega ni.

Od Newtona in njegovega jabolka, ki je padlo na tla, če je bila sila težnosti večja od jakosti njegovega peclja, vemo, da se vse stvari v vesolju obnašajo po enem samem pravilu – da se prilagajajo razmeram v okolju. Menedžerji, ki so postali le bolj plačani mezdni delavci, nimajo več časa za vizije in dolgoročne strategije, za negovanje blagovnih znamk, vzgajanje in graditev kadrov, za atmosfero v kolektivu, celo za potrošnika skorajda ne. Da o tveganju in pogumu niti ne govorimo. Le še korporacijske okrožnice in zahteve nadzornikov, ki jih nastavljajo, nagrajujejo in odstavljajo, jim ne dajejo spati. Cost cating je magična beseda. Stroški se zmanjšajo preko noči, dobiček se avtomatično poveča, kolateralni učinki pa pridejo z zamikom, ko se bo njihov vzrok že izgubil. Ne le letna, trimesečna ali celo mesečna finančna poročila so merilo uspešnosti. Nadzor je tako rekoč permanenten, nezaupanje je absolutno, besede so prazni argumenti. Identifikacija s podjetjem in kolektivom, ki je vse bolj le kamen okoli vratu, se izgublja. Poslanstva ni. Na koncu mandata je konec sveta.

Poved je pretirana. Ne govori ne o novodobnih tajkunih, ne o osamelcih, ki se ne znajo ali nočejo osvoboditi svojih korenin in le trmasto kljubujejo zlim vetrovom, od koderkoli že pihajo. Kaže pa na lastnike, ki poznajo le borzno šifro svoje lastnine, in na upravljavce, ki jim slepo služijo.

Učinkovitost takšnega upravljanja se ne popravlja z ugotovitvami in ne z besedami. Če ne spremenimo paradigme, ne spremenimo ničesar. Ne lastniki, ne menedžerji se tako kot Newtonovo jabolko preprosto ne morejo obnašati drugače.